

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Yttrande

1 (7)

Datum
2023-06-15

Ärendebeteckning
Dnr: 801-2716-23

Regeringskansliet, Socialdepartementet

Remissvar SOU 2022:70 En uppväxt fri från våld – En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn

Er beteckning: S2023/00244.

Sammanfattning

Länsstyrelsen Uppsala län ställer sig i huvudsak positiv till förslaget om en nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, men med följande kommentarer som presenteras nedan.

De förslag som inte kommenteras i remissvaret har Länsstyrelsen Uppsala län (fortsättningsvis Länsstyrelsen) inga synpunkter på.

Länsstyrelsen anser att det är viktigt att betona att barn inte är en homogen grupp. För att veta att insatser och arbete träffar rätt behöver barns röster, tankar, erfarenheter och åsikter tas omhand i alla delar. Då förslaget om en nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, ska handla om alla barn, även papperslösa och gömda barn, bör det framgå att det är en stor skillnad inom gruppen barn och mellan till exempel spädbarn och tonåringar. Sårbarheter, riskfaktorer och särskilt utsatta grupper kan på olika sätt påverka och barn kan utsättas för olika typer av våld. Det är viktigt att betona de olika formerna av våld och dess konsekvenser samt hela kedjan, från det främjande och förebyggande arbetet till skydd, stöd och behandling för de barn som har utsatts.

Länsstyrelsen anser att det universellt främjande och förebyggande arbetet bör ha stor tonvikt i en strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn. Ett främjande och förebyggande arbete har fokus på risk- och skyddsfaktorer samt är ett arbete som pågår innan våldet skett och för att minska riskerna för att våld ska ske. Länsstyrelsen vill betona vikten av barns rätt till goda och jämlika uppväxtvillkor och att tydliggöra och konkretisera insatser i det främjande arbetet för att öka möjligheterna att nå det övergripande målet i strategin. Det kräver ett arbete som tillför barnen skyddsfaktorer och inte enbart borttagande av riskfaktorer.

2023-06-15

Fel! Hittar inte referensälla.

Barn kan vara utsatta eller riskera att utsättas för våld samt bevittna våld men barn kan även vara utövare av våld och behöver kunna ges tidiga insatser för att våld inte ska upprepas. Länsstyrelsen anser att det återfallsförebyggande arbetet bör ha tonvikt i en nationell strategi att det är viktigt att se på barn utifrån ett mänskligt rättighetsperspektiv och barnrättsperspektiv och som särskilt skyddsvärda. Barn som använder våld ska erbjudas insatser utifrån det perspektivet. Insatserna bör utformas utifrån riskfaktorer och fokus på att stärka skyddsfaktorer för att minska risken för återfall.

Synpunkter

Strategins fem mål

Våld mot barn ska förebyggas

I den nationell strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (Skr. 2016/17:10) lyfts särskilt två faktorer fram – vikten av förebyggande insatser och mäns delaktighet och ansvar i arbetet mot våld. Länsstyrelsen anser att de två faktorerna är särskilt viktiga och på liknande sätt bör lyftas fram i en nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn. För att förhindra våld behövs ett särskilt fokus på destruktiva normer och maskulinitetsnormer, och att det finns skillnader i flickors och pojkars utsatthet samt utövande av våld.

För att våld mot barn ska förebyggas behövs ett arbete av olika slag och med olika inriktningar, inom olika preventionsnivåer och på flera arenor samtidigt. Vuxna bör särskilt skrivas ut som viktiga utifrån ansvar för att förebygga och upptäcka våld. Gruppen vuxna är inte en homogen grupp men det är särskilt viktigt att lyfta fram vuxna som i sin yrkesroll kommer i kontakt med barn och/eller föräldrar samt vårdnadshavare. Gruppen föräldrar eller andra viktiga vuxna nära barn kan se olika ut och familjer kan vara utformade på olika sätt. Därmed kan behovet av stöd och insatser även se olika ut.

Grundläggande förutsättningar som behöver beaktas i arbetet mot strategins mål

Resurser och förmåga att göra det som krävs

Statens styrning och förmåga att skapa rätt förutsättningar för arbetet på nationell, regional och kommunal nivå är av största vikt. På regional och kommunal nivå behövs särskilt beaktas att förutsättningar och behov kan skiljas åt. Ett sätt för staten att skapa en likvärdighet i hela landet är genom de statsbidrag som bland annat går till kommuner i arbetet för att förebygga och bekämpa våld mot barn. Länsstyrelsen anser att

2023-06-15

Fel! Hittar inte referensälla.

statsbidragen behöver vara riktade i stället för generella. Detta för att säkerställa att förutsättningar finns för att de som ska utföra arbetet kan verkställa de initiativ som arbetet i linje med strategin kräver. Det behöver även tas i beaktande att förutsättningar ser olika ut i olika kommuner. En mindre kommun ska göra samma arbete som en stor kommun. Medlen till kommunerna bör därmed inte enbart beräknas utifrån antal invånare i kommunen.

Samverkan och samordning

Samverkan och samordning behöver ske mellan olika aktörer inom olika områden och på olika nivåer. Samordning behöver även ske mellan olika sakområden, på nationell, regional och lokal nivå. Kommuners och regioners ansvar i arbetet behöver framgå tydligt. Länsstyrelsen menar att det tydligare behöver framgå att regionerna har ett bredare uppdrag än inom hälso- och sjukvård och ser även en risk i att arbetet med att förebygga och bekämpa våld mot barn på kommunal nivå blir begränsat till socialtjänsterna. Länsstyrelsen ser ett behov av kommunövergripande ansats i arbetet mot våld mot barn.

Samverkan med civilsamhället är mycket viktigt och Länsstyrelsen vill också lyfta de civilsamhällesaktörer och barnrättsorganisationer som ger stöd till barn och unga med föräldrar eller familjemedlemmar som omhändertagits inom Kriminalvården.

Länsstyrelsen vill även uppmärksamma vikten av att staten, genom sina myndigheter, aktivt bidrar till att säkerställa efterlevnaden av rättigheter för de barn och ungdomar som har störst behov av samhällets stöd. I en ny rapport¹ framgår till exempel att barn på statliga ungdomshem hör till samhällets mest utsatta grupper, både på grund av sin bakgrund, och för att de befinner sig i en miljö där deras fri- och rättigheter är kraftigt inskränkta. Deras situation behöver därmed bevakas särskilt noga. Det skulle också kunna vara relevant med riktade uppdrag, till exempel om att säkerställa ett rättighetsbaserat arbetssätt inom Statens institutionsstyrelse.

Förutsättningar för långsiktighet och prioritering

Att det finns förutsättningar att bedriva ett långsiktigt arbete med att förebygga och bekämpa våld mot barn är av yttersta vikt. Länsstyrelsen menar att en viktig faktor för att skapa ett långsiktigt arbete är att bygga på befintliga strukturer och uppdrag – på nationell, regional och lokal nivå. En annan viktig faktor är långsiktig finansiering.

¹ *Vem ska tro på mig? – En granskning av sexuella övergrepp på de statliga ungdomshemmen*, Barnrättsbyrån med flera (2023).

2023-06-15

Fel! Hittar inte referenskölla.

Folkhälsomyndigheten ges en central roll i strategiarbetet

Länsstyrelsen är positiv till att våld mot barn ska ses som en folkhälsofråga och att Folkhälsomyndigheten skulle tilldelas en central roll för att stödja, samordna och följa upp arbetet på nationell nivå. Länsstyrelsen menar dock att det är viktigt att kunskap kring våld och all typ av våld, samt barn som en heterogen grupp, måste vara hög hos den myndighet som ska ha den rollen. Kunskaperna finns idag i större utsträckning hos andra myndigheter, så som bland annat Jämställdhetsmyndigheten och Barnombudsmannen samt Barnafriid – nationellt centrum för kunskap om våld mot barn vid Linköpings universitet. Länsstyrelsen anser att stärkt samverkan mellan relevanta myndigheter och att ta vara på den kunskap som redan finns inom befintliga och tidigare uppdrag och hos myndigheter är av stor vikt. Samverkan behöver framgå i alla samverkande parter uppdrag.

Länsstyrelserna ska stödja det lokala och regionala arbetet

För att arbetet ska bli hållbart och för att det inte ska uppstå parallella processer behöver det finnas en samlad dialog mellan nationella myndigheter och länsstyrelserna och att länsstyrelserna ses som den naturliga vägen in på regional nivå.

Länsstyrelserna beskrivs i arbetet med att förebygga och bekämpa våld mot barn ha en särskild roll för att stödja det lokala och regionala arbetet för att uppnå strategins mål. I uppdraget ska länsstyrelserna bland annat bidra till framtagande och genomförande av regionala strategier och handlingsplaner. Det behöver vara väl synkroniserat och samordnat med andra närliggande uppdrag för att motverka stuprör och kunna få största effekt i arbetet på lokal och regional nivå. Det behöver även framgå att länsstyrelserna ansvarar för kontakten till kommunerna.

Det föreslås att arbetet med att förebygga och bekämpa våld mot barn ska regleras genom tillägg i förordningen (2021:995) om länsstyrelsernas regionala arbete mot mäns våld mot kvinnor. Därmed behöver det också förtydligas att det med ett utökat uppdrag följer behov av utökad långsiktig medelstilleidning till länsstyrelserna för att genomföra arbetet. Det behöver även förtydligas hur uppdraget hänger samman med länsstyrelsernas andra regeringsuppdrag, som mänskliga rättigheter, barnrätt och folkhälsa.

Förskola och skola beskrivs som arenor som är särskilt viktiga för länsstyrelserna att nå fram till i arbetet med att förebygga och bekämpa våld mot barn. Länsstyrelserna har i uppdraget om att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor beskrivit utmaningarna med att nå ledningsnivån inom skolan. Mot bakgrund av detta behövs även ett uppdrag ges till skolmyndigheterna Skolverket och Specialpedagogiska

2023-06-15

Fel! Hittar inte referensälla.

skolmyndigheten för att länsstyrelsernas arbete ska kunna ge effekt. Länsstyrelsen skulle mot bakgrund av det önska ett gemensamt uppdrag tillsammans med nämnda skolmyndigheter.

I juli 2023 stärks skolans elevhälsoarbete i skollagen och det berör all personal i skolan. Ändringen i skollagen och elevhälsans viktiga roll och befintliga uppdrag i att arbeta förebyggande och hälsofrämjande bör därmed vara en del i att även förebygga och bekämpa våld mot barn.

Ytterligare en ingång i att nå skolan är vad som kommer fram i Skolsäkerhetsutredningen (U 2022:04) som kan visa på hur ett brottsförebyggande ansvar ska formuleras för skolan. Länsstyrelsen anser att arbetet behöver göras i samklang med arbetet med att förebygga och bekämpa våld mot barn, och att det kan vara en ingång till att arbeta våldsförebyggande i skolan. Länsstyrelsen vill dock betona det hälsofrämjande och förebyggande arbetet enligt de uppdrag som skolan redan har samt att barn som använder våld ska erbjudas insatser utifrån ett barnrättsperspektiv. Vi vet att våld och brott sker även i yngre åldrar och där andelen pojkar är överrepresenterade i utövande av våld, vilket är allvarligt. Länsstyrelsen ser dock inte att lösningen är mer repressiva åtgärder och menar att det är viktigt att i arbetet utgå från forskning och evidens.

Arbetet mot våld mot barn bör särskilt redovisas

I betänkandet föreslås att länsstyrelserna i uppdraget om att förebygga och bekämpa våld mot barn årligen ska redovisa i särskild ordning till Folkhälsomyndigheten. Samtidigt redovisas befintligt uppdrag om att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor till Jämställdhetsmyndigheten. Om länsstyrelserna förväntas arbeta sammanhållet med båda frågorna föreslår Länsstyrelsen att även rapporteringen hålls samman och görs till en och samma myndighet.

Kommunövergripande kartläggningar, analyser och åtgärdsplaner

Från och med juli 2023 ska Sveriges kommuner enligt lag ta ett större ansvar för det brottsförebyggande arbetet. Syftet med lagen är att kommunerna mer effektivt och träffsäkert ska minska brottsligheten genom ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete. Länsstyrelsen ser en vinst i att kommunernas brottsförebyggande arbete knyts samman med arbetet med att förebygga och bekämpa våld mot barn. Våld som används mot barn eller barn som bevittnar våld är i sig ett brott. Om kommunerna i sitt kunskapsbaserade arbete där lägesbilsarbetet är en viktig del skulle stärka samverkan mellan uppdragen kan det gemensamma arbetet samtidigt vara en viktig del i de lokala lägesbilderna kopplat till att förebygga och bekämpa våld mot barn.

2023-06-15

Fel! Hittar inte referensälla.

Förhoppningen om att det under 2024 presenteras en ny socialtjänstlag, som bland annat kommer tydliggöra behovet av socialtjänstens förebyggande arbete behöver tas i beaktande. Länsstyrelsen anser att den nya socialtjänstlagen behöver kopplas samman med arbetet med att förebygga och bekämpa våld mot barn.

Förslaget som presenteras om en ny lag, med vissa bestämmelser om kommuners ansvar för att förebygga och bekämpa våld mot barn, behöver därmed vara väl synkroniserad med andra lagar för kommunerna och att, i de fall som det är möjligt, eftersträva en enhetlighet i hur nya ansvar regleras. Länsstyrelsen ser det också som särskilt viktigt att lagen innehåller tydliga bestämmelser kring det tidigt förebyggande arbetet och inte enbart har ett reaktivt fokus. Det är viktigt att det främjande och förebyggande arbete ses som en del i verksamheternas ordinarie arbete och inte bedrivs som tillfälliga projekt.

Ta till vara digitaliseringens möjligheter

I betänkandet görs en bedömning att ett aktivt arbete bör bedrivas för att nå barn och vuxna utifrån de möjligheter som digitaliseringen innebär. Länsstyrelsen vill särskilt betona vikten av att nå ut brett, där digitaliseringen för att nå barn kan vara viktig. Samtidigt behövs kunskap och förmåga för att kunna nå de målgrupper som kan vara svårare att nå, till exempel på grund av språkbarriärer eller funktionsnedsättning. Det är även viktigt att nå ut till barn utifrån flera perspektiv, som våldsutsatt, utövare av våld och som kompis/närstående. Digitaliseringen beskrivs som en stor möjlighet men samtidigt bör det även uppmärksammas att vissa grupper av barn kan ha högre risk för utsatthet på nätet.

Stödet till föräldrar ska stärkas och ökad tillgång till målgruppsanpassat stöd till föräldrar

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd har i uppdrag att stödja genomförandet av den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd, och medel har avsatts för att kommunerna ska kunna öka tillgången till föräldraskapsstödsprogram. Stöd till föräldrar är framskrivet som en viktig del i ett främjande och förebyggande arbete mot våld mot barn och betänkandet föreslår att förstärkt stöd till föräldrar bör lyftas fram som ett prioriterat insatsområde för strategin.

Det är utöver det ett förslag framskrivet om att Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd bör ges i uppdrag att i samverkan med länsstyrelserna kartlägga förekomst – samt behov av fortsatt utveckling av målgruppsanpassade föräldraskapsstödsprogram.

2023-06-15

Fel! Hittar inte referensälla.

Då länsstyrelsernas föräldraskapsstödjande uppdrag nu är omformulerat till brottsförebyggande föräldraskapsstöd ser Länsstyrelsen risker kring otydlighet kring hur och på vilket sätt myndigheternas uppdrag ska samverka för att kunna säkerhetsställa en jämlikhet och jämställdhet över hela landet. De åtgärder inom insatsområdet som är framskrivna som exempel handlar om att kartlägga behov av insatser på lokal och regional nivå. Länsstyrelsen föreslår att länsstyrelserna i och med arbetet med att förebygga och bekämpa våld mot barn, som ett komplement till det brottsförebyggande föräldrastödsuppdraget, får ett generellt föräldrastödsuppdrag till *alla* länsstyrelser. Bland annat för att kunna kartlägga behoven på regional nivå i hela landet.

Ärendets beredning

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Stefan Attefall med handläggare Sabina Carlsson som föredragande. I den slutgiltiga handläggningen har också länsråd Cecilia Magnusson, avdelningschef Kristina Jansson och enhetschef Tony Engström medverkat.

Denna handling är godkänd i länsstyrelsens digitala handläggningssystem och saknar därför namnunderskrift.